

Skolekomedien

Undervisningsmateriale **Sæson 2023/24**

Indhold

Christian Lollike
skriver og instruerer Skolekomedien
Foto: Kim Glud, Aarhus Teater

INTRODUKTION	3
PRAKTISK INFORMATION	4
TEATERVÆRKSTED	5
DE FØRSTE SKRIDT	6
EN CIRKUSFORESTILLING OM FOLKESKOLEN	7
KARAKTERGALLERI	8
ANNETTE, ANNETTE, ANNETTE	
Interview med skuespiller Mette Døssing.....	9
TEATER ER TEATER, IKKE VIRKELIGHED	
Lollike og det postdramatiske	11
DANSK SKOLEHISTORIE.....	12
LUDVIG HOLBERG: DEN GODE LÆRER	
Epistel 390 (1749).....	14
SKOLEN ER EN ANDEN VERDEN	
Michel Foucaults heterotopi-begreb	16
FOLKESKOLENS FORMÅL OG NATIONALE MÅL	17
UDDRAG AF MANUSKRIFTET.....	19
Scene 2 "Det er mig 1"	20
Scene 3 "Hvis ikke du ..."	27
ARBEJDET MED FORESTILLINGEN I UNDERVISNINGEN.....	32
Erindringsøvelse	33
Oplysning og spejling	34
Forestillingsanalyse	35

Introduktion

Velkommen (tilbage) til folkeskolen!

I Skolekomedien dissekerer dramatiker og instruktør Christian Lollike livet i vores allesammens folkeskole og vi glæder os til at se dig i Store Scenes klasselokale til en forrygende og foruroligende komedie om tilstandene i folkeskolen.

Læring, undervisningsplaner, fællesskab, mobning, stress, uddannelsesparathed, inklusion, trivsel, Aula ... kravene til lærerne i den danske folkeskole er skruet op på max. Læreren ses som leverandør af ydelser, børn og forældre som kunder i dannelsesbutikken. Effektivitet, mere og hurtigere, tjep, tjep.

Folkeskolen er det sted, vi alle har en forbindelse til – som elever, lærere, forældre og pædagoger. Med en central betydning for dannelse, faglighed og fællesskaber. Men folkeskolen er også under forandring og beskydning – en kampplads, som de fleste har en mening om.

I Skolekomedien stiller Christian Lollike med kompromisløs og original kraft skarpt på livet i den danske folkeskole lige nu. Det sker i en vild komedie baseret på autentiske breve og fortællinger fra lærere og elever over hele landet. Præcis som Lollike tidligere lod sig inspirere af vidnesbyrd fra danske sygeplejersker i sin roste farce Hospitalet på Aarhus Teater.

Dette materiale består af tre dele:

- I. Første del handler om Aarhus Teaters opsætning, om stykket, om dramatikerens og tiden, om forarbejdet, prøvesalen og skuespilleren
- II. Anden del løfter blikket op, tilbage og ned gennem skolehistorien, bl.a. forbi Holberg og skolen som heterotopi, for at slutte ved folkeskolens mål i dag
- III. Tredje del vender tilbage til opsætningen. Her er der uddrag af manuskriptet og forslag til, hvordan I kan arbejde med forestillingen

NB! Dette materiale er afsluttet i den første uge af januar 2024, hvor prøverne på Skolekomedien langt fra er slut. Så vær opmærksom på, at meget kan være blevet ændret, når vi når frem til premieren. Mange scener og elementer er i processen blevet improviseret frem og karaktererne har byttet replikker, så de kan sagtens variere fra det, der er i manuskriptuddragene s. 19 - 31

Rigtig god fornøjelse,

Sissel Worm Glass / Aarhus Teater Læring
Lektor i dansk og dramatik på Aarhus Katedralskole

Teatret er et sted for diskussion om fælles menneskelige og samfundsmæssige anliggender. Et sted, hvor man kan sætte sig ind i andres holdninger og ståsteder og skærpe sin forestillingsevne og ikke mindst et sted, der udfordrer os og skubber til vores følelser, vores tankemønstre og vores erkendelse af, hvordan verden ser ud.

Praktisk information

Skolekomedien

Aarhus Teater Store Scene

1. februar til 2. marts

Billetbestilling

Fysisk fremmøde

Telefon

Mail

Online

Aarhus Teater Billetservice , Teatergaden

Tlf. 70 21 30 21 (man. - fre. 10-16)

billet@aarhusteater.dk

www.aarhusteater.dk

Priser

Skolebilletter (når skolen bestiller) 65 kr.

Ungdomsbilletter (under 25 år) 90 kr.

Studerende (over 25 år) 90 kr

Holdet bag

Tekst og iscenesættelse

Christian Lollike

Med scener af Johanne Kirstine Fall og Frida Lea Fugl

Scenografi og kostume

Franciska Zahle

Lysdesign

Anders Kjems

Lyddesign

Lars Gaarde

Koreografi

Julie Kunz

Medvirkende

Mette Døssing, Anne Plauborg, Marie Marschner,
Mette Klakstein, Amanda Friis Jürgensen,
Carla Eleonora Feigenberg, Christian Hetland,
Jacob Madsen Kvols, Anders Baggesen,
Simon Mathew, Kjartan Hansen, Emil Busk Jensen,
Marie Boda*, Kasper Krassimir Jensen*

*Studerende ved DDSKS, Skuespil

Teaterværksted

PÅ AARHUS TEATER ELLER PÅ DIN SKOLE

I teaterværkstedet arbejder eleverne kropsligt med tematikker og æstetiske greb fra en af Aarhus Teaters aktuelle forestillinger.

Gennem forskellige teaterøvelser klædes eleverne gradvist på til den afsluttende visningsopgave, der skaber forløbets røde tråd. På den måde får eleverne en unik mulighed for at forstå sig selv i forhold til den relevante forestilling.

Teaterværkstedet tilrettelægges specifikt efter det pågældende klassetrin og henvender sig derfor både til elever og lærere i grundskolen og på ungdomsuddannelserne. Værkstederne foregår på Aarhus Teater eller på din skole og varetages af en professionel teaterpædagog. Der kræves ingen forkundskaber hos eleverne.

Arbejdet i teaterværkstedet kan bidrage til, at eleverne får et mere varieret og nuanceret forhold til kunst og kultur ved at prøve scenekunsten på egen krop. Desuden styrkes de faglige kompetencer som fx bedre sprogforståelse, mundtlig fremstilling, og analyse og fortolkning. Og ikke mindst øges elevernes selvværd og fællesskabsfølelse.

Vi anbefaler, at I benytter jer af teaterværkstedet, inden I skal i teatret.

Læs mere om pris og bestilling her:

<https://www.aarhusteater.dk/brug-teatret/atl/vaerksteder/#teater>

Foto: Mikkel Cantzler Christensen, Aarhus Teater

De første skridt

Skolekomedien er baseret på breve og mails fra folkeskolelærere og elever landet over. Allerede tilbage i august 2022 efterlyste Aarhus Teater og Christian Lollike input fra den virkelige verden.

Foto: Kim Glud, Aarhus Teater

Aarhus Teater

30. august 2022 · 🌐

Kalder alle folkeskolelærere i Danmark!

Christian Lollike er ved at skrive et nyt stykke med arbejdstitlen Folkeskolen. Hjælp ham ved at sende dine tanker, frustrationer og glæder ved den danske folkeskole anno 2022.

Alle er velkomne til at komme med input om man er folkeskolelærer, pædagog, skoleleder eller på anden måde ansat i folkeskolen.

Fortæl os om dit arbejdsliv og oplev det på Aarhus Teater i teatersæson 23/24 - naturligvis fuldt anonymiseret!

Aarhus Teater søger elevers input til ny Christian Lollike-forestilling om FOLKESKOLEN
 Kære lærer

Dramatiker og instruktør Christian Lollike skal i gang med at skrive en ny forestilling med arbejdstitlen FOLKESKOLEN - om den danske folkeskole. Forestillingen skal spille på Aarhus Teater i februar 2024. Du kan læse mere i vores opslag her: <https://www.aarhusteater.dk/brug-teatret/at/input/>

Vi har tidligere spurgt folkeskolelærere om input til forestillingen. Men nu vil vi også gerne høre, hvad eleverne mener om deres folkeskole. Det vil vi gøre ved, at eleverne i 3./4. eller 5. klasse OG eleverne i 7./8. klasse skriver en ministil.

Hvis du har mulighed for at bruge nogle timer i din undervisning, hvor dine elever kan svare skriftligt på følgende spørgsmål, ville det være en stor hjælp til Christian Lollikes research til forestillingen. Alle svar anonymiseres naturligvis.

Eleverne skal skrive / besvare ud fra følgende spørgsmål:

1. Hvis du spørger voksne, hvorfor du skal gå i skole, hvad svarer de så?
2. Hvorfor synes du selv du skal gå i skole?
3. Hvad er bedste, du har oplevet i skolen?
4. Hvad er det værste, du har oplevet i skolen?

Christian Lollikes ønske er, at hvert spørgsmål besvares med ½ - 1 side - afhængigt af børnenes alder.

Besvarelsenerne sendes enten til input@aarhusteater.dk senest 3. oktober. Skriv venligst ELEV FRA X. KLASSE i teksten.

En cirkusforestilling om folkeskolen

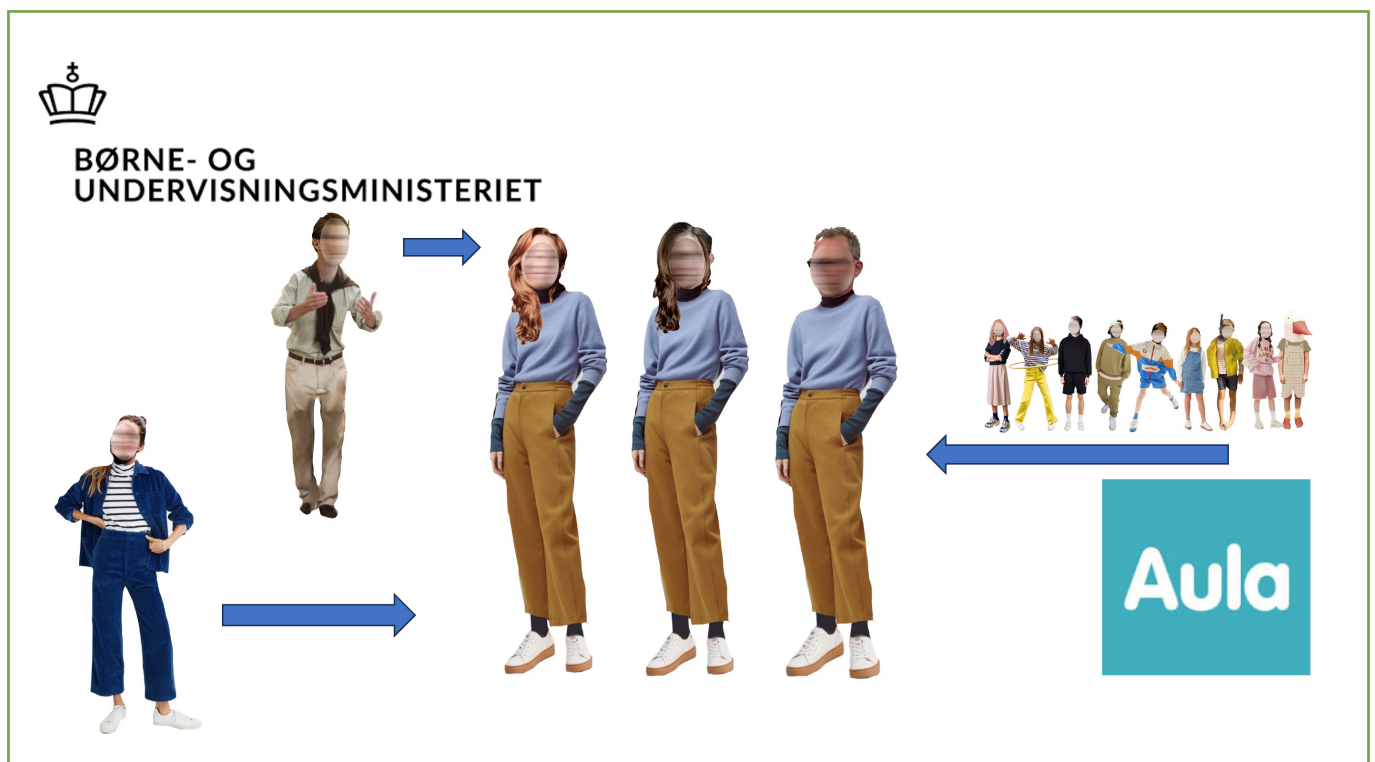
Christian Lollike læser, bl.a. efter de mange bidrag han fik ind gennem sin research, folkeskolen som et sted, der har bevæget sig fra have den opgave det er at lære børn at læse, stave og regne til skulle lære børn stort set alt om opførsel, adfærd på sociale medier, seksualitet etc. Samtidig har folkeskolen øget sit fokus på individuel læring og det betyder, at læreren er i mange forskellige individuelle forløb, hvor hver elev skal ses. Eleverne bliver i stigende grad testet og målt og bliver dermed ofte konfronteret med deres 'kunnen' eller mangel på samme og de konstante evalueringer og forskellige typer af overvågning lægger pres på både elever og lærere.

Derfor tager Skolekomedien fat netop her – lige nu – midt i vores allesammens folkeskole og tegner problematikkerne skarpt op i en komedie, der har karakter af at være et usammenhængende cirkuslignende mareridt. Forestillingen kredser om de problematikker, der er forbundet med, at man ønsker en folkeskole, der skal løse alle opgaver vedr. vores børn. Folkeskolen udsættes løbende for halvgennemtænkte "nye vigtige tiltag" – ikke mindst fordi hver ny minister vil sætte sit præg på den. Det skaber et forventningspres på eleverne, for "hvad er det, du vil med dit liv?" som så afføder en manisk snak om trivsel, kontrol og overvågning.

Christian Lollike lader Skolekomedien følge tre spor

1. Annette, der spaltet i tre 'Annetter' fortæller om sit liv som folkeskolelærer
2. En klasse med elever, som vi møder i forskellige fag på forskellige klassetrin fra 2. klasse til 9. klasse
3. Forestillingen er samtidig skolekomedie, hvor der på god gammeldags cirkusmanér er en sprechstallmeister-lignende klovn, der blander sig i handlingen og kommenterer undervejs.

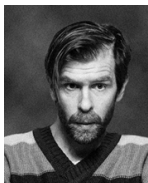
Gennem de tre spor presses Annetterne fra to sider. På den ene side af elever i skolen og forældre på Aula og på den anden side af skolens ledelse og konsulenter fra Undervisningsministeriet

Karaktergalleri

Pædagogisk konsulent

Christian Hetland

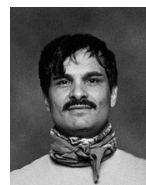
Skoleleder

Mette Klakstein

Klovn

Simon Mathew

Læreren:

Annette

Mette Døssing

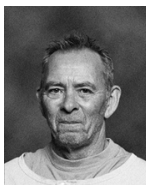
Annette 2

Carla Eleonora Feigenberg

Annette 3

Anders Baggesen

Elever:

Isa

Amanda Friis Jürgensen

Ella

Marie Boda

Chrissy

Marie Marschner

Søren

Jacob Madsen Kvols

Liv

Mette Klakstein

Milo

Kjartan Hansen

Storm

Emil Busk Jensen

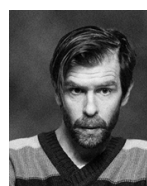
Chakradrev

Kasper Krassimir Jensen

Anton

Christian Hetland

Lærke

Anne Plauborg

Annette, Annette, Annette

Interview med Mette Døssing
af Sissel Worm Glass

"Forestillingen handler om Annette, Annette og Annette, der er lærer på en folkeskole. Men hvordan er man en god lærer, der har styr på dansk, matematik, seksualundervisning, trivsel, pædagogik, aula og de nyeste reformer? Her bliver Annetterne udfordret og selvom hun får masser af konsulenthjælp fra ministeriet farer Annetterne alligevel vild."

Christian Lollike

Mette Døssing er skuespiller i Aarhus Teaters ensemble og spiller en af de tre Annetter i Skolekomedien

Hvad er Skolekomedien for en forestilling?

Læreren Annette er omdrejningspunktet i Skolekomedien og forestillingen handler om hendes kamp for at være i det.

Jeg vil gerne understrege, at det ikke er en forestilling, der hverken gør grin med eller gør nar af det at være lærer. Vi ved jo godt, at alle har et forhold til folkeskolen og alle har en mening om folkeskolen og lærerne, fordi alle har været elever og alle har haft lærere. Derudover har mange af os også været forældre i folkeskolen og dermed været 'forældre' i en lærersammenhæng.

Det, der er vigtigt er, at vi har den her idealistiske lærer, Annette, som vildt gerne vil undervise og elsker den kontakt hun har med børnene. Hun kan rigtig gode lide sine elever, men der er en masse ting som næsten kommer til at fylde mere end undervisningen. Der er dels eleverne, der har forskellige ting, de kæmper med; så er der forældrene, en skoleleder og helt ovenfra også en pædagogisk konsulent fra undervisningsministeriet. Den pædagogiske konsulent kommer ind med forslag til nye undervisningsformer, der skal være med til at gøre undervisningen mere speciel, åben og differentieret, men som er med til at trække yderligere en hat ned over hovedet på læreren og indskrænke hendes frihed.

Er Annette én eller tre karakterer i forestillingen?

Hun er én karakter, der gennem sin udvikling reagerer på nye måder og kan også springe ud at tale med sig selv. Hun er flere sider af samme person, men ikke sådan, at én af os er den sjove, én den alvorlige og én den gode. Sådan er hun ikke beskrevet i manuskriptet. Hun er flere stemmer i forhold til undervisningen, fx når Anders (Baggesen, der også spiller Annette) læser 'Løgneren' højt i dansk i 9. klasse med stor patos, så er det en anden stemme, end når Annette har natur og teknik i 2. klasse og skal forholde sig til helt andre spørgsmål og reaktioner fra eleverne.

Foto: Kim Glud

Hvad drømmer Annette om som lærer, for vi møder hende jo ikke på noget tidspunkt som privatperson?

Nej, det gør vi ikke, og det har vi også snakket om i vores arbejde med hendes karakter. Lærergerningen er et kald for hende; hun vil bare ud at undervise de her børn og gøre dem interesserede i livet og i samfundet. Hun vil dygtiggøre sig sammen med dem på klassen. Så hun har en drøm om, eleverne skal blive dygtige, de skal ville lære. Hun vil være åben overfor dem, så når de kommer med ideer, vil hun gribe dem og arbejde videre med deres forslag. Og forhåbentlig er det det ønske de fleste lærere har, når de vælger den levevej.

Hvilke udfordringer står hun med i sin lærergerning?

Hun har flere typer af udfordringer. Der er dels 'den lille udfordring', at der er elever, der har forskellige diagnoser og ting de kæmper med. Så er der en lidt større udfordring i det næste lag, der er forældrene, der blander sig i undervisningen, spørger og kommer med forslag og irettesættelser: "Hvorfor gør du det på den her måde? Det kan jo nemt gøres på den her måde". Og så er der skolelederen, der brager ind til et forældremøde og kommer med nye forslag – og til sidst undervisningsministeriet, der kommer ind og pådutter hende nye metoder. Så på den måde er der hele tiden nogle, der kommer og forstyrrer. Der er forstyrrelse på forstyrrelse. Fx, når hun skriver ud på Aula, at børnene skal huske et håndklæde, så de kan komme i bad efter gymnastik. Den besked udvikler sig til, at hun får at vide, at hun selv skal gå i bad sammen med børnene, så de kan se 'andre kroppe' og andre, der benytter lejligheden til at svare, at "mit barn skal ikke i bad". Hun skal hele tiden rumme mere end bare det at undervise. Og en venlig påmindelse bliver mødt med store krav tilbage.

I forestillingen er der en klovnefigur, der lægger en cirkusforestilling ned over Skolekomedien. Hvad er han for en figur og hvilken forbindelse har han til Annette?

Ham arbejder vi stadig med. Han er en type sprechstallmeister, der leder publikum igennem forestillingen. Han er på en måde en hjælper og så alligevel ikke ... Og samtidig fortæller han også om sit eget liv i folkeskolen, om hvordan det var at være en lille klovn. Og giver et billede af, hvordan folkeskolen kan påvirke nogen til at blive 'klovnen'. Den vinkel er også med. Han kan desuden gå ind at kommentere handlingen, og på et tidspunkt styrer han de medvirkende i en fællessang, en art kampsang, der hedder "Hvad er meningen med det hele, Annette?". Klovnekaraktern er ikke på plads endnu, men vi leder stadig åbent, og det er jo også den måde Christian Lollike arbejder på.

Det leder mig over til at spørge til jeres arbejdsproces i prøvesalen. Hvordan arbejder I?

Christian Lollike arbejder i en åben proces, hvor vi bruger os selv. Manuskriptet er ikke lukket og det kan jeg rigtig godt lide. Det er ikke en 'tekst vi skal løse', så derfor skal vi som skuespillere gå med ind i den åbne proces. Når vi møder ind til prøve, så ved vi godt hvilke scener vi skal øve, men ofte bytter vi rundt på replikkerne og improviserer stof frem. Vi har samtaler og prøver mange ting af. På denne forestilling er der også tilknyttet en koreograf, som sætter en stilistisk ramme og ind imellem får vi også prøvet så mange forskellige ting af, at det kan være svært at huske 'hvad vi gjorde sidst'. Det kan lyde som en kaotisk proces, men fordi vi er så mange fra ensemblet, så kender vi hinanden så godt, at det faktisk er meget roligt. Alle har en måde at byde ind på. Fx har vi haft en runde, hvor vi alle skulle fortælle om noget fra deres egen folkeskoletid og her er Christian rigtig god til lige at tage et element fra både den ene og den anden historie og tage det med ind. Og så er vi hele tiden opmærksomme på, at manuskriptet er skrevet på fortællinger. Det er blevet til ved hjælp hundredvis af input fra lærere og elever fra 'den virkelige folkeskole', så vi har stor respekt for stoffet. Vi skal passe godt på det.

Teater er teater, ikke virkelighed

CHRISTIAN LOLLIKE OG DET POSTDRAMATISKE TEATER

I bogen "Scenekunst på kanten" (2018) skriver Birgitte Dam, at når man første gang går i kast med et drama af Christian Lollike eller ser et af hans stykker opført, så kan man blive blæst over af energien i værket, men også opleve det som mere forvirrende end afklarende. Lollike dropper alle de dramaregler, vi har lært i forbindelse med det klassiske drama hos fx Holberg og Ibsen, og det hele stritter i forskellige retninger, så det er svært at finde et budskab. Hans tilgang til teater er kontroversiel og uhøjtidelig.

Christian Lollikes afgørende inspiration kommer fra det postdramatiske teater, der blev defineret af tyskeren Hans-Thies Lehmann i 1999. Det postdramatiske teater er bl.a. kendetegnet ved, at det gør op med det traditionelle dramatiske teaters handling, illusion og psykologisk-realistiske karakterer. Det afskaffer tekstens dominans i forhold til teatrets andre virkemidler som krop, lys og lyd.

Selvom der i Skolekomedien både er en fremadskridende historie med skolelæreren Annette som omdrejningspunktet og en genkendelig fiktiv verden, så er der ikke ét spændende plot, men derimod en række af forskellige vinkler gennem hvilke folkeskolen betragtes både indefra (elever og lærere) og udefra (forældre og myndigheder). De mange forskellige scenesekvenser udfolder forskellige skolesituationer og vi ved ikke altid, hvor vi er på vej hen. Skolekomedien giver os ikke nogen endegyldig sandhed, men forskellige indblik i skoleverdenen og i forestillingens forløb blandes den talte tekst med elementer fra andre forskellige genrer som dans, musik og cirkus. Skolekomedien er mere et åbent, kaotisk og foranderligt sted, end det er en forestilling i faste rammer.

Det kommer også til udtryk i de karakterer, der er med i forestillingen, ganske i tråd med 'den opløste karakter' som er endnu et kendetegn ved det postdramatiske teater. Karaktererne opløses i mindre enheder og skifter mellem flere situationer og positioner, fx er alle elever også deres egne forældre. Skolelæreren Annette er én, til trods for, at hun spilles af tre skuespillere, der på skift går ind og ud af hende og ind imellem også lader hende tale med sig selv. Annette er derfor ikke en fast karakter, men en der flydende spaltes i tre – måske ganske som et moderne menneske, der ikke har en opfattelse af at være et fast jeg?

Det dramatiske teaters regel om én hovedhandling er i Skolekomedien afløst af flere spor, der løber ind over hinanden i en tid, der er 'her og nu'. Og på den måde anlægger Skolekomedien en åben og undersøgende strategi, der står i kontrast til den klassiske form med tiden, stedets og handlingens enhed som det centrale. Kontroversielt? Måske. Underholdende? Ganske bestemt.

Dansk skolehistorie

UDDRAG FRA LEX.DK

MIDDELALDERENS SKOLER (FØR 1536)

Det ældste vidnesbyrd om skole i dansk sammenhæng er Ansgars undervisning ca. 830 af 12 drenge, der skulle oplæres til forkyndelse af det kristne budskab. I de næste 1000 år var skolernes vigtigste opgave en opdragelse i den kristne børnelærdom, varetaget først af den katolske, siden af den lutherske kirke.

I middelalderen eksisterede flere skoleformer side om side: klosterskoler, katedralskoler og 1400-tallets byskoler. Undervisningssproget var latin, og målet var først og fremmest en gejstlig uddannelse. Undervisningen omfattede oftest de syv "frie kunster": grammatik, dialektik og retorik samt astronomi, geometri, aritmetik og musik.

LUTHERSKE KIRKESKOLER (1536-1720)

Ved den lutherske Reformation i Danmark i 1536 fik statsmagten ansvar for undervisningen. Den første danske skolelov var en del af Kirkeordinansen 1537 (på dansk 1539), som foreskrev, at der i enhver købstad skulle indrettes en latinskole, hvor drenge kunne opnå et teologisk grundlag. Trods reformforsøg fra centralt hold især under Christian 4. var disse latinskoler virksomhed i de følgende to århundreder ofte præget af fattigdom, vold og uvidenhed.

I løbet af 1600-tallet opstod et uoverskueligt skolemarked i mange danske byer, bl.a. de såkaldte klipskoler eller vinkelskoler, private pøgeskoler samt enkelte steder også sy- og knipleskoler for piger. Først med fattigforordningen i 1708 opstod i nogle byer offentlige børneskoler, hvori fattige børn kunne modtage gratis undervisning. På landet var degnen ifølge Kirkeordinansen forpligtet til at undervise børnene i den kristne børnelærdom.

TIL ALMUENS OPLYSNING (1720-1814)

Med de 240 rytterskoler, som Frederik 4. 1721-27 lod opføre på de kongelige godser, der skulle stille ryttere til hæren, indledtes et nyt kapitel i den danske skolehistorie. Hver af skolerne fik en grundmuret bygning med skolestue og lærerbolig — og en indmuret tavle, der kundgjorde kongens velgerning. Baggrunden var ikke kun de helt kontante problemer som børnetiggeri, overklassens uddannelse i udlandet og mangel på kvalificerede embedsmænd, men også en spirende forståelse af skolens muligheder for at danne børnene til gode kristne og nyttige borgere.

I 1739 blev antallet af latinskoler kraftigt nedskåret til fordel for elementarskoler i byerne. En reform af latinskolernes faglige indhold var nødvendig, men først 1805-09 blev der udsendt en ny og udvidet læseplan for de statslige latinskoler. Klasselærere blev afløst af faglærere, latin blev erstattet af dansk som eksamenssprog, elevernes sangtjeneste blev afskaffet, og der blev skaffet legatmidler til fripladser. Latinskolen blev derved generelt en forskole for embedsuddannelser og ikke kun for en gejstlig karriere.

DET DELTE SKOLEVÆSEN (1814-1903)

I 1800-tallet blev skolebilledet mere varieret med almueskoler på landet og borger- og almueskoler i byerne samt latinskoler, der oprindeligt var statslige, men som i stadig højere grad blev private. Børnerskolerne bestod i byerne omkring 1840 dels af gratis borgerskoler, såkaldte fattigskoler, dels af finere betalingsborgerskoler med udvidet undervisning, begge typer opdelt i en drenge- og pigeafdeling.

Selvom skolen lidt efter lidt blev accepteret af befolkningen, var alle hjem ikke lige interesseret i deres børns skolegang. Der var fx til stadighed problemer med skoleforsømmelser og stedvis også konflikter mellem lærere og beboere. Interessen for skolen var især levende blandt forældre i religiøst og politisk vakte kredse, der var påvirket af Grundtvigs og Christen Kolds skoletanker. Siden vedtagelsen af Friskoleloven 2.5.1855 kunne forældre på egen bekostning oprette skole i harmoni med hjemmenes holdninger. Denne ret, der blev flittigt benyttet især på Fyn, kom i 1915 ind i Grundloven. Fra 1899 kunne friskoler opnå statstilskud.

I periodens sidste del voksede behovet for sammenhæng i det brogede skolebillede, specielt mellem almueskolen, der fra 1899 kaldtes folkeskolen, og de videregående skoler. Statens latinskoler holdt optagelsesprøver uden hensyn til, hvad der indgik i folkeskolens fagkreds, mens de private skoler oprettede klasser, der forberedte til fx studentereksamen. I 1875 fik også piger tilladelse til at aflægge denne eksamen uden dog at opnå ret til at gå i de statslige latinskoler. Af de private pigeskoler opnåede kun Natalie Zahles skole ret til at lade afholde studentereksamen på skolen — i 1886.

PÅ VEJ MOD EN ENHEDSSKOLE (1903-58)

I 1903 vedtoges en reform af de højere alment skoler. I 1894 var folkeskolens læreruddannelse blevet strammet. Danmarks Lærerforening, dannet 1874, havde i 1899 opnået en forbedring af lærernes løn og arbejdsvilkår, og samtidig var folkeskolens fagkreds blevet udvidet.

Hele skolevæsenet blev genstand for diskussion i den store skolekommission 1919-23, der bestod af både politikere og skolefolk. For folkeskolens vedkommende må to begivenheder udpeges som de vigtigste resultater: Det gejstlige tilsyn blev i 1933 stort set afskaffet, og det amtslige tilsyn blev med forbillede i den sønderjyske skoleordning fra Genforeningen 1920 realiseret af amtsskolekonsulenter. Hertil kom, at folkeskolen i 1937 fik en ny lov, der skulle tilføre de eksamensfrie klasser mere indhold og større prestige, den såkaldte "fri mellem"; den kommunale eksamensmellemsskole blev en del af folkeskolen. Uligheder mellem folkeskolens afdelinger og forskelle mellem skolerne på landet og i byerne blev dog heller ikke denne gang fjernet.

SKOLEN FOR ALLE (1958-93)

I 1958 blev både folkeskole og gymnasium omdannet: Folkeskolen fik samme rammer i by og på land, og mellem-skolen blev efter 5. klasse erstattet af almen og boglig linje. Efter 7. skoleår kunne eleven fortsætte enten i 8.-9. klasse med en afsluttende prøve eller i realafdelingen med mulighed for realeksamen efter 3. real.

I løbet af 1960'erne blev det almindeligt, at klasserne forblev udelte efter 5. klasse, og at elever fortsatte skolegangen ud over den undervisningspligtige alder. Som konsekvens heraf gennemførtes en udvidelse af undervisningspligten og en reform af undervisningens indhold i hhv. 1972 og 1975.

I anden halvdel af 1900-tallet har skolens styrelse i stigende grad inddraget forældre og elever i et samarbejde mellem hjem og skole, både om den enkelte elev og klasse og i skolens styrende organer, idet der fra 1970 ved enhver folkeskole er oprettet skolenævn, som i 1990 blev ændret til skolebestyrelser; se også folkeskolen.

GLOBALISERING, FUSIONER OG RESSOURCESTYRING (1993-2016)

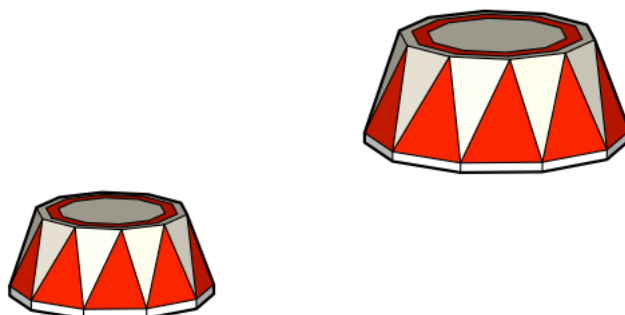
Fra midten af 1990'erne blev den uddannelsespolitiske kurs strammet op med øgede krav til faglighed og kompetenceudvikling og mere ressourceorienterede styringsformer

I 2007 skete der et skift af karakterskala, idet 13-skalaen blev erstattet af 7-trinsskalaen. Krav om øget effektivitet og kvalitet i alle dele af uddannelsessystemet resulterede bl.a. i indførelse af adgangsbegrænsninger – i læreruddannelsen i 2013, i erhvervsuddannelserne i 2014 og i de gymnasiale uddannelser fra 2017.

I folkeskolen fik man i 1993 en ny folkeskolelov, som afløste 1975-loven. Den betød umiddelbart et pædagogisk løft, men allerede fra midt i 1990'erne blev folkeskolens virksomhed anfægtet af utilfredsstillende danske placeringer i internationale komparative undersøgelser. Det førte til stadigt hyppigere ændringer af folkeskoleloven med øgede krav til skolens faglighed.

2014-ændringerne af folkeskoleloven står som periodens vigtigste tiltag, selvom der lovteknisk blot var tale om en ajourføring af 1993-loven og ikke en ny lov. Blandt de væsentligste ændringer var en markant timetalsudvidelse, ikke alene i de fleste fag, men også i form af det nye begreb "understøttende undervisning", der bl.a. omfattede frikvarterstid og lektielæsning, og som ikke var underlagt udgiftstyngende bindinger som loft over holdstørrelser og krav til de voksnes uddannelsesforudsætninger.

Holm-Larsen, Signe; Rasmussen, Uffe; Skovgaard-Petersen, Vagn: dansk skolehistorie i Den Store Danske på lex.dk. Hentet 1. januar 2024 fra https://denstoredanske.lex.dk/dansk_skolehistorie

Ludvig Holberg: Den gode lærer

VI TRÆDER NU TILBAGE TIL 1749

I epistel nr. 390 om den gode lærer skriver Ludvig Holberg om sit syn på lærdom, undervisning og disciple (elever). Følg med tilbage og bliv positivt overrasket over, hvor langt fremme han var med sine betragtninger allerede i 1700-tallet.

Ludvig Holbergs samlede epistler (breve) fylder flere bind, og de handler om alt fra moralske, filosofiske og teologiske spørgsmål til politik og dagligliv. De er gennemsyret af oplysningstidens tanker og er beregnet på at få læserne af brevene til at tænke sig om. Holberg udgiver selv sine breve, som altså ikke er breve i nogen almindelig privat forstand, men snarere en slags essays udformet, som om der er en bestemt modtager.

OPGAVE

Inden I læser:

Hvilke egenskaber rummer den gode lærer ifølge jer? Og hvordan bør en lærer behandle sine elever?

Til * *

Min herre forlanger af mig at jeg vil foreslå ham en person til hans børns information ([undervisning](#)). Det er en kommission som jeg nødig påtager mig, thi en informators ([lærers](#)) embede er af større betydelse end som man gemenlig ([sædvanligvis](#)) tror. De fleste ser kun efter lærdom, menende det at være nok når personen ellers derforuden ingen fejl og laster tillægges. Lærdom er vel fornøden ([nødvendig](#)); men jeg regner den ikke blandt de hovedkvaliteter som udfordres af en skolemand. Jeg ser fornemmelig ([især](#)) efter sådan person ([til en stilling som lærer](#)) som er begavet med skønsomhed ([evne til at forstå/bedømme](#)) og moderation ([egenskab at være mådeholdende/behersket/mild](#)). En som besidder disse tvende ([to](#)) egenskaber, kan med en mådelig lærdom udvirke langt mere end den sprænglærdeste person som er at finde på et helt universitet.

Lærdom og visdom er tvende differente kvaliteter; thi erfaring viser at en kan være lige så ufornuftig som han er lærd, hvoraf flyder at en sprænglærd informator der ikke har skønsomhed nok til at udforske en discipels ([elevs](#)) naturel, spilder tiden ved at oplære ham i de ting som han siden skal forglemme. Hovedposten er her som i bygningskunsten at eksaminere ([undersøge](#)) grunden førend man opretter bygningen. Når dette med skønsomhed iagttages, og ethvert barns egenskab, tilbøjelighed og naturlige pund ([talent, begavelse](#)) udforskes førend det sættes på den rendebane som fører til målet, kan ikke andet ventes end lykkelig og hastig fremgang. Men de fleste informatores tager sådant ikke i agt; fast enhver sætter den information ([undervisning](#)) som han selv i sin skolegang har haft, til model for en anden, ej eftertænkende at arbejdet må rette sig efter materien ([substansen, stoffet](#)), og at der må bruges andre instrumenter til at danne et billede af træ end af stål.

Håndværksmænd, kunstnere, agermænd ([landmænd](#)) etc. har alle sådant nøje for øjne. En bygningsmester eksaminerer grunden førend bygningen anlægges, og ser til at hver sten bliver sat på det sted hvor den bedst passer sig til, en kunstner betragter materien førend han lægger hånd derpå, og en agermand retter sig ikke blindt efter hvad hans formand har gjort; han efterforsker jorden, til hvilken sæd den er bekvem. Når jeg finder jorden ikke at være bekvem for hvede eller rug, sår jeg deri byg eller havre. Med et ord: Alle tager sådant nøje i agt. Alene de som ungdommens information er betroet, og hvis embede er at danne mennesker, konfunderer det ene med det andet, hvilket forårsager at unge mennesker i deres skolegang påsættes en skikkelse som ikke passer sig til deres natur, og at de derfor må reduceres til en rå materie igen og omstøbes i en anden form.

Sådan har visse regenter og lovgivere søgt at forebygge og derfor har forordnet øvrigheds-personer i hver stad at have opsig med ungdommens optugtelse og at se til at ethvert barn blev sat på en bekvem post og oplært i det studio (*studie, fag*) hvortil naturen havde dannet det. Denne herlige vedtægt berømmes hos de gamle ægyptere, persianere og lacedæmoniere (*personer, der stammer fra den oldgræske bystat Peloponnes*), og tager kineserne endnu sådant nøje i agt, hvorved udvirkes at ungdommens tid bliver ikke unyttigt spildt, og at en hastig og lykkelig fremgang i studeringer udvirkes efterdi (*fordi*) ethvert barn behøver heller tøjle end sporer (*hellere frihed end straf*) i det studio hvortil det har både lyst og naturlig evne.

Den anden hovedkvalitet som udfordres af en læremester, er moderation (*egenskab at være mådeholdende/behersket/mild*); thi det er ved sagtomdighed (*det at være mild og stilfærdig*) og venlig omgængelse disciplenes hjerte vindes. Lyst til studeringer er en følge af kærlighed som fattes til lærerne, ligesom strenghed og tyranni indprenter dem afsky for at studere. Det testimonium (*skriftlig udtalelse om en elevs kvalifikationer og opførsel*) som borgerne i den underjordiske stad gav en student der søgte om et skoleembede, er derfor ikke så ilde grundet, skønt det i henseende til stilen og formen forårsager latter hos læseren; thi meningen er at hvis en lærer ikke er behagelig i omgængelse og begavet med tålmodighed og moderation, tjener han med al sin lærdom ikke til skoleembede. Ved kærlige opmuntringer udvirkes langt mere end ved ferle og ris (*fysisk afstraffelse*). Allermest er de skolemestre at laste (*kritisere*) der prygl børn uden skønsomhed og i utide, det er: revser (*straffer*) nogle efterdi de ikke så hastigt kan fatte og lære en ting som andre, ej iagttagende at naturen ikke uddeler de samme gaver i lige grad til alle. Sådan opførsel, som desværre findes hos de fleste lærere, er lige så dårlig som en billedhugger der bander, skælder og ivrer sig efterdi metal og sten er vanskeligere at bringe i skikkelse end træ eller voks.

Jeg forbliver etc.

OPGAVER

1. Hvilke egenskaber rummer den gode lærer ifølge teksten? Og hvordan bør en lærer behandle sine elever?
2. Hvorfor er det vigtigt, at læreren skal "udforske en discipels naturel"?
3. "Lyst til studeringer er en følge af kærlighed som fattes til lærerne, ligesom strenghed og tyranni indprenter dem afsky for at studere". Diskuter med udgangspunkt i udsagnet, hvad relationen mellem lærer og elev betyder for læringen. Inddrag gerne egne erfaringer fra skolegang og undervisning - og undersøg på nettet, hvad forskningen siger om relationen mellem lærer og elev.
4. Hvilken holdning udtrykkes i teksten i forhold til anvendelse af fysisk afstraffelse i forbindelse med undervisning? Undersøg på nettet, hvordan reglerne i Danmark har været gennem tiden i forhold til afstraffelse af børn i skolen og i hjemmet.
5. Opsummér tekstens budskab: Hvad er ifølge teksten idealet inden for skolegang og læring? Inddrag følgende citat: "Lærdom og visdom er tvende differente kvaliteter; thi erfaring viser at en kan være lige så ufornuftig som han er lærd"
6. Omskriv teksten til et stillingsopslag for et job som underviser på din skole. Din tekst skal fylde 10-15 linjer.

Scenografi: Franciska Zahle

Skolen er en anden verden

Den franske filosof Michel Foucault (1926-1984) introducerede i 1960'erne begrebet heterotopi om fysiske eller mentale steder, der fungerer på en anderledes måde end det omgivende samfund.

Heterotopien er et rum eller en verden som findes i den virkelige verden, men som samtidig er anderledes end den, fordi der gælder andre regler end i resten af samfundet. Og man opfører sig anderledes i en heterotopi, fordi der hersker andre normer og love.

Michel Foucault nævner skolen som et eksempel på en potentiel heterotopi. Han peger på, at skolen kan opfattes som et sted, der er sin egen verden i den virkelige verden, fordi den har sine egne regler og strukturer. Skolen kan betragtes som en heterotopi på følgende måder:

- **Separation fra samfundet:** Skolen er ofte fysisk adskilt fra andre samfundsområder. Den er et sted, hvor der etableres specifikke regler og normer, som kan være forskellige fra dem, der gælder uden for skolen.
- **Tidsbegrænsning:** Skolen er organiseret omkring en bestemt tidsramme, hvor elever og lærere deltager i undervisning og aktiviteter. Denne struktur adskiller sig fra den mere åbne og ustrukturerede tid uden for skolen.
- **Hierarki og overvågning:** Skolen indeholder ofte et hierarki med lærere, elever og administrativt personale. Der er også overvågning, opdragelse og eksaminer, der kan være mere fremtrædende i skolen end andre steder i samfundet.
- **Specifikke regler og normer:** Skolen har egne regler og normer for adfærd, evaluering og deltagelse. Disse normer kan afvige fra dem, der gælder i andre sociale sammenhænge.

Det er vigtigt at bemærke, at Foucault med sit begreb om heterotopier ikke betragter dem som entydigt positive eller negative, men som komplekse steder, der både reflekterer og udfordrer samfundets normer.

OPGAVER

- Diskutér, med udgangspunkt i listen herover, på hvilken måde den danske folkeskole kan betragtes som en heterotopi.
- Hvilke regler for samvær gælder i skolen? I timerne? I frikvartererne?
- På hvilke måder er folkeskolen som heterotopi både et frirum fra 'den virkelige verden' og en spændetrøje for den enkelte?
- Hvad sker der, når reglerne brydes?
- Hvilke andre heterotopier kan I komme i tanke om?

Folkeskolens formål og nationale mål

OPGAVER

Hvad er den danske folkeskoles formål og nationale mål?

Læs de to afsnit herunder (Folkeskolens formål og Folkeskolens nationale mål)

- Forestil jer, at I skal forklare, hvorfor vi har en folkeskole i Danmark for én, der aldrig har hørt om vores skolesystem.
- Hvad er det for en type skole, vores politikere ønsker, vi skal have?
- Er det en nem/svær opgave at drive en folkeskole ud fra dens formålsparagraf? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er det en nem/svær opgave at opfylde de nationale mål?
- Hvordan ser skolen ud i praksis fra netop jeres synspunkt? På hvilken måde lever den op til sit formål og de nationale mål?

FOLKESKOLENS FORMÅL

Folkeskolens formål er beskrevet i folkeskolelovens § 1 og står som et overordnet pejlemærke i forhold til folkeskolelovens øvrige bestemmelser. Formålsparagraffen beskriver visionen for folkeskolen ved at udstikke de mål, idealer og værdier, som skal være ledende for folkeskolens daglige virke.

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

FOLKESKOLENS NATIONALE MÅL

Folkeskoleforligskredsen, som bestod af Socialdemokraterne, Radikale Venstre, SF, Venstre, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti, blev som en del af folkeskolereformen enige om tre nationale mål for folkeskolen.

De nationale mål er:

1. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.
2. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
3. Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Målene sætter retning for udviklingen i folkeskolen og giver samtidig mulighed for at følge, hvordan det går med folkeskoleelevernes faglighed og trivsel.

Uddybning af målene

Målene er operationaliseret i følgende måltal:

- Mål 1: Andelen af de allerdygtigste elever i dansk og matematik skal stige år for år.
Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Mindst 80 procent af eleverne skal være gode til at læse og regne i de nationale test.
- Mål 2: Andelen af elever med dårlige resultater i de nationale test for læsning og matematik skal reduceres år for år.
Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater.
- Mål 3: Elevernes trivsel skal øges.
Tilliden til og trivslen i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.

Uddrag af manuskriptet

Af Christian Lollike

SCENE 2 "DET ER MIG 1" S. 20 – 26

- Fordel rollerne og læs replikkerne højt. Hvad er jeres umiddelbare indtryk af scenen, hvilke tanker sætter den i gang?
- Hvad drømmer Annette om? Hvad presses hun af?
- (Gen)læs interviewet med Mette Døssing s. 9 –10. Kan I genkende Mettes tanker og overvejelser om karakteren Annette?

SCENE 3. "HVIS IKKE DU ..." S. 27 – 31

- Fordel rollerne og læs replikkerne højt. Hvad er jeres umiddelbare indtryk af scenen, hvilke tanker sætter den i gang?
- Hvornår taler eleverne selv?
- Hvornår kan I høre 'de voksnes' stemmer?
- Hvilke udsagn kan I genkende?
- Hvis det var virkelighed, hvilke udsagn ville så ikke blive sagt højt, men blot tænkt? Og hvorfor?
- Hvilken effekt har det, at alt bliver sagt højt i teatret? Hvad gør det for publikum?
- Klovnen indleder scenen ganske som hvis han stod i en cirkusmanege. Hvilken sammenhæng er der mellem skole, nationale test, præstationspres og cirkus?
- Prøv replikkerne af igen – hvordan skal de siges? Hviskende, råbende, tøvende, jublende?

2. DET ER MIG I

En klovn kommer ind. Evt. med instrumenter.

KLOVN 1

Så er vi i gang med årets skolekomedie. Velkommen til
Cirkus Undergang. HEPPA!

KLOVN 2

På en dag, hvor vejrudsigten melder helvede på jord, har
vi, jordens sidste klasse, besluttet - til ære for Annette
- at vise hvad der virkelig skete.

KLOVN 1

Med Annette.

ANNETTE kommer ind. Hun ligner ANNETTE 2 på en prik.

ANNETTE + ANNETTE 2

Det er mig.

Hun peger på ANNETTE 2.

ANNETTE 2

Mig, der sidder foroverbøjet over en lille pige, i frit
fald gennem angst.

ANNETTE

Mig, der stadig spørg: hvad var der skete? Ikke med hende,

ANNETTE + ANNETTE 2

-men mig.

ANNETTE 2

Mig, der kan huske hvordan jeg startede.

ANNETTE

Jeg skal være den bedste lærer de nogensinde har haft.

ANNETTE 2

Hende, de tænker på og siger: hvis det ikke var for hende.

ANNETTE

Hvis det ikke var for hende.

ANNETTE 2

Hvis det ikke var for hende, så havde jeg aldrig været,
hvor jeg er i dag.

ANNETTE

Som en komponist foran et tomt nodeark, sad jeg - klar til
at planlægge min undervisning.

ANNETTE 2

Et undervisningsforløb

ANNETTE

et årsværk

ANNETTE 2

Et mesterværk som skulle favne alle eleverne i klassen.

ANNETTE

De ville kunne ikke lade være.

ANNETTE 2

De ville bare følge med.

ANNETTE

Suge til sig

ANNETTE 2

Jo, jo de ville gøre modstand,

ANNETTE

råbe "ØV -det har vi haft".

ANNETTE 2

Men kun fordi de ville videre.

ANNETTE

Videre.

ANNETTE 2

Videre.

ANNETTE

Videre.

ANNETTE 2

Og stille relevante spørgsmål.

De frosne elever begynder at tale.

ISA

Hvad betyder det at Pi er et irrationelt tal?

ELLA

Hvem var ham der Pythagoras?

ANTON

Hvis enevælden betød at der kun var én konge, gjorde han så alting selv?

LÆRKE

Hvorfor hed det den kolde krig? Var der meget koldt dengang?

MILO

Hvilken enhed er en hundrededel af en millimeter?

SØREN

Hvad er forskellen på et forholdsord og et tillægsord?

STORM

Er navneord og substantiv det samme?

CHAKRADREV

Har man kun genitiv i Tyskland?

ANNETTE 2

Også *for* mange spørgsmål.

ANNETTE

Men jeg ville ikke være bange for at stoppe op og lytte.

ANNETTE 2

Min undervisning skulle være så inkluderende.

ANNETTE

Der er mange veje til målet.

ANNETTE 2

Og eleverne skulle føle sig trygge nok til at vove sig ud på isen.

ANNETTE

Det skulle jeg nok sørge for.

ANNETTE 2

De ville larme lidt i begyndelsen (de larmer helt vildt i 10 sekunder), men kun indtil et eller andet var vakt i dem.

ANNETTE

De skulle opleve at magte og mestre.

ANNETTE 2

Og til sidst - ved den store finale - 9 klasse - ville de alle opdage at noget var ændret.

CHAKRADREV

Jeg har tilegnet mig nye færdigheder.

ISA

Jeg er blevet et helt menneske.

LÆRKE

Et dannet menneske.

ANNETTE 2

Imens jeg sad der med årsværket, kunne jeg mærke den direkte forbindelse, imellem de første skoler i Grækenland, Athens agora- og skolen under det store baobabtræ i Afrika - helt op til mig som lærer i den danske folkeskole. Er meningen med det hele

ANNETTE

- med livet - er det ikke/

Hun når ikke at fortælle hvad, før en mor dukker op.

MOR ELLA

Jeg vil bare lige sige at Ella ikke kan lide rød peber-frugt.

ANNETTE

Rød peber?

MOR ELLA

Bare lige til dem der har meldt sig til at lave aftensmad. Men først lige en tak til trivselsudvalget for at arrangere mini-lejr. Det er da så smukt at nogle forældre tager teten og arrangerer og - det må da være en kæmpe hjælp.

FAR SØREN

Ville det ikke være godt hvis børnene lærer førstehjælp?

MOR LÆRKE

Det synes jeg bør være en pligt.

FAR SØREN

Også efter det, som skete med Lærke?

ANNETTE

Der skete jo ikke noget.

FAR SØREN

Hun fik et panikanfald.

ANNETTE

Fordi hun har angst.

FAR SØREN

Fordi hun ikke er tryg.

MOR ISA

OG skolen skal jo være et trygt sted at være – skal den ikke?

ANNETTE 2

Skolen er nødt til at sikre et højt fagligt niveau, så/.

3. HVIS IKKE DU...

KLOVN

NETOP, NU ER DER NATIONALTEST MINE DAMER OG HERRER. HEPPA.

Klovnen deler tests/balloner ud til børnene

KLOVN

Der kommer til at være en hver måned, hver uge, hver dag, hver time, hvert sekund. Så vær ikke bange. Ha´ ikke angst. Bare præstér. Præstér, præster.

Klovnen ber dem puste op og springer dem undervejs

CHAKRADREV

Hvis man ikke klarer sig godt i nationaltesten, så er man dårligere end børnene i Kina.

LÆRKE

Hej, jeg hedder Lærke og jeg har angst.

SØREN

Hej jeg hedder Søren og jeg spiller tit smart men det er fordi jeg er usikker.

ELLA

Hvis man ikke består sine eksaminer i 9. klasse, så kan man ikke blive læge.

STORM

Hej, jeg hedder Storm. Shitstorm – siger de andre og laver pruttelyde når jeg siger noget. Så bliver jeg vildt sur. Men altså jeg hedder Storm og når jeg går i 9. klasse, slår jeg to tænder ud af munden på Store Søren fordi han stadig kalder mig Shitstorm.

ELLA

Jeg må ikke blive syg, for hvis ikke man kan lære at læse og skrive og andre ting, så bliver man ikke dygtig og får et hus med venner og andre ting.

CHRISSY

Hvis ikke man lærer at gange og dividere, så kan man ikke komme på gymnasiet og få kærester.

ISA

Hej, jeg hedder Isa og går i 2. klasse og kan kun plus og kan kun tælle til 69. I 5. klasse bliver jeg kaldt fat-svag fordi jeg ikke kan noget matematik.

CHAKRADREV

Mit navn er Chakradrev, men det er for svært at udtale så alle kalder mig bare Chak.

STORM

Hvis man ikke leger med de andre børn i frikvarteret, så siger min mor at jeg skal snakke med en voksen som spørger mig om hvordan jeg har det, og det er dyrt.

CHRISSY

Hej, jeg hedder Chrissy. Christina. Hele klassen tror, at jeg var i Disneyland i sommerferien, jeg var bare på Møn. I 8. klasse fortæller jeg klassen, at jeg har haft sex med en på toilettet fra 9. klasse, men det har jeg ikke.

ANTON

Hvis jeg ikke kommer med på hytteturen, så glemmer de andre mig og så skal jeg spise min madpakke alene.

ISA

Når vi har lange dage, får jeg kvalme. Jeg ved ikke hvorfor, men i 5. klasse kaster jeg op to gange om ugen.

SØREN

Hvis ikke jeg løber lige så langt som de andre på idrætsdagen, så bliver jeg tyk.

ANTON

Undskyld, hvis det er svært at høre hvad jeg siger. Det er fordi jeg er bange for at jeg har dårlig ånde, fordi det sagde Chrissy, at jeg har. Så jeg holder munden lidt lukket når jeg skal tale.

MILO

Hej jeg hedder Milo og jeg kan bedst lide frikvarterne fordi jeg kan næsten ikke sidde stille og lytte og fodbold er rigtigt sjovt (hører noget) - og hov, hvad var det? - Når jeg bliver lidt ældre bliver det også rigtigt sjovt at sætte ild til en stor skraldespand på skolen men det er også lidt dumt fordi ilden kommer til at få fat i noget af taget og så kommer der en brandbil og så får jeg skæld ud. Og om ikke så længe får jeg at vide at jeg er en slags syg. Det er noget med 4 bogstaver, men det betyder ikke så meget lige nu. Så får jeg skole-piller og senere kan jeg blive noget med computer fordi jeg har fået en diagnose.

ELLA

Hvis ikke man får en uddannelse, så bliver ens forældre skuffede og så får man færre julegaver, tror jeg.

LÆRKE

I 8. klasse får jeg svært ved at styre mine tanker, og så holder jeg op med at kunne mærke mine fingre.

ISA

Hvis man ikke gør sig umage i skolen, så bliver der ingen tur til Mallorca.

MILO

Hvis ikke man kan sidde stille på sin stol, så skal man op til sundhedsplejersken.

CHAKRADREV

Min far siger, at hvis ikke man laver lektier, så kan man kun blive sådan en som skifter ble på gamle mennesker.

LÆRKE

Jeg er meget bange for alt muligt, særligt at jorden går under og alle skal dø.

ANTON

Hvis du ikke kan matematik eller dansk eller navneord eller udsagnsord eller tillægsord og hvis du ikke kan engelsk eller tysk kan du ikke få en uddannelse så du kan blive pædagog eller tømrer eller frisør eller en af dem fra Banedanmark.

CHRISSY

Hvis man ikke går i skole, kan man ikke køre bil fordi du ville ikke kunne læse normale ting som et vejskilt. Du kan ikke arbejde i Rema hvis du ikke får lavet matematik, for så er det svært at blive kassedame. Og så bliver man hjemløs.

KLOVN

Klassebillede, nu, Annette sig Appelsin.

ANNETTE

Appelsin.

Der kommer 3 x blitzlys og det er deres klassebillede, bagefter fjollebillede og til sidst angst-billede der bliver taget.

KLOVN

Så er der matematik, ikke Annette.

Eleverne går ud og Annette og Annette 2 står frosset

KLOVN

Tror timen er startet Annette.

Klovnen "vækker" Annette med en slow-mo bevægelse

Arbejdet med forestillingen i undervisningen

Der er mange veje at gå, når I bagefter skal arbejde med jeres tur i teatret, men fælles for dem alle er OPLEVELSEN.

Hvad så I? Hvad tænkte I?

Hvad mærkede I? Hvad kom I til at frygte eller til at drømme om?

Teaterforestillingen er bundet i tid og eksisterer grundlæggende kun i nuet. Den er forbigående og karakteriseret ved fysisk tilstedeværelse af to parter: optrædende og publikum. Sat på spidsen, så betyder det, at objektet ikke længere findes, når analysen af det faktisk skal gennemføres.

Men! Vi kan analysere på det, der blev tilbage: erindringen om oplevelsen, som vi kan støtte med fx vores egne noter fra aftenen og/eller billeder fra forestillingens program eller fra teatrets hjemmeside. Inden I går i teatret, kan I evt. fordele fokuspunkterne fra forestillingsanalysen mellem jer, så ikke alle skal holde øje med det hele med faglige briller på. Der skal i den grad også være tid til at lade sig opsluge og nyde.

På de næste sider finder I to opgaver til at (gen)åbne forestillingens univers og tage stilling til det, I har oplevet. I bliver bedt om at gå på opdagelse i jeres egne og andres reaktioner og registreringer og på den måde forankre mødet mellem forestilling og publikum.

Det er en god idé at begynde med erindringsøvelsen og samtalerne om spejling og oplysning, inden I kaster jer over forestillingsanalysen. De to indledende øvelser vil åbne jeres øjne og jeres sprog for en bedre og mere præcis analyse.

Foto: Aarhus Teater

OPGAVE

ERINDRINGSØVELSE

FORMÅL: At hjælpe jeres hukommelse på vej og sætte konkrete billeder på det, I husker fra jeres tur i teatret. Denne øvelse går primært på jeres egne oplevelser, snarere end refleksioner over, hvad afsenderen (teatret) mon har villet med forestillingen.

TIL LÆREREN: Ryd bordene og læg et stykke papir og en blyant foran hver elev. De skal ikke bruge det før umiddelbart efter oplæsningen. Læs afsnittet herunder stille og roligt op for eleverne. Husk pauser mellem afsnittene.

Efter oplæsningen kan eleverne nu i stilhed tegne og/eller skrive i fem minutter for at lagre de konkrete billeder og stemninger fra erindringsøvelsen.

Kan eventuelt efterfølges af en refleksionsskrivning over, hvad det er, teater kan og hvordan historier fortælles fra scenekanten

Sæt dig godt tilrette på din stol - luk dine øjne og forestil dig, at du går ind på teatret. Du kommer ind i salen og finder din plads, lægger mærke til de andre publikummer, afstanden mellem dig og scenen, teaterrummet.

Forestillingen går i gang. Tænk så langt hen i forestillingen som du når på de næste tre minutter. Gør dig umage med at huske så mange detaljer som muligt: Hvad så du? Hvad hørte du? Hvad gjorde du og de andre i rummet?

(To minutters stilhed)

Læg nu mærke til scenografien – scenens rum – hvor var vi? Hvilke former og farver blev der brugt? Hvilke følelser fremkaldte det hos dig?

Så du lyset? Var det skarpt eller blødt? Skiftede det farve eller tempo? Husker du lyde eller musik? Hvordan påvirkede det stemningen? Hvilke kostumer havde skuespillerne på? Hvilke bevægelser brugte de for at vise deres karakter? Hvordan sagde de deres replikker?

Tænk på en situation i forestillingen, der gjorde særligt indtryk på dig. Hvad så og hørte du? Hvad følte du? Kunne du mærke det i kroppen? Bliv i dette øjeblik og gå på opdagelse i det. Husk nu hen til slutningen. Hvad skete der? Hvad gjorde publikum? Hvad følte du?

(To minutters stilhed til at tænke tilbage og danne de sidste billeder på nethinden)

Forestillingen er slut og du forlader din plads – gå i tankerne ud af teatrets rum og bygning. Og du må nu åbne dine øjne

Foto: Aarhus Teater

OPGAVE

OPLYSNING OG SPEJLING

Formål: At gøre jer bevidste om, at teatret til alle tider har villet mennesker noget. At kunsten helt bevidst både spejler og oplyser. Øvelsen kan også bruges som afsæt for en anmeldelse af det, I har set. Og en diskussion af, hvorfor opsætningen er relevant for os i dag.

Ovenover Store Scene på Aarhus Teater hænger en figur af Thalia, der er poesien eller kunstens muse. Hun løfter to sejrskranse over sit hoved som et symbol på, at kunsten altid vil sejre i verden. Ved hendes fødder svæver to små engle (puttier). Den ene holder en fakkel som et symbol på, at teatret er et visdommens og oplysningens sted og den anden holder et spejl, som vender ud mod publikum for at vise os, at kunsten skal spejle vores liv og verden. Det er en væsentlig pointe, at teatret spejler vores eget liv, men at det samtidig også oplyser os om miljøer, mennesker og verdener, vi måske ellers ikke ville komme i berøring med.

Sæt jer sammen i par eller grupper af tre. Færdiggør på skift sætningerne herunder. Vær så konkret som muligt, så også en, der ikke har set forestillingen, kan se situationen for sig.

Med udgangspunkt i jeres svar, så overvej om det, der rørte jer, hører til under faklen eller spejlet.

- Det var sørgeligt, da ...
- Provokerede mig, at ...
- Jeg havde ikke regnet med, at ...
- Pludselig forstod jeg, at ...
- Det mindede mig om engang i mit eget liv, da ...
- Jeg blev helt svimmel ved tanken om, at ...
- Jeg havde ikke regnet med, at ...
- Den karakter brød jeg mig ikke om, fordi ...
- Jeg fik udfordret en fordom, da ...
- Jeg kom til at grine, da ...
- Jeg kom til at tænke på en jeg kender, da ...
- Jeg mangler at få svar på, om... /hvordan ... /hvorfor ...
- Jeg har lyst til at tale med xxxx (indsæt et navn på en virkelig person) om stykket, fordi ...

Forestillingsanalyse

Det kan være en stor mundfuld at kaste sig over hele teateroplevelsen med det samme. For at skabe et overblik over de mange dele i en forestilling, er det en god idé at begynde med at undersøge forestillingen i mindre bidder og fx tage de scenekunstneriske virkemidler et efter et.

En forestilling er altid et produkt af sin samtid, både socialt, kulturelt og æstetisk.

Det gælder også for teaterforestillinger, hvor den dramatiske tekst er skrevet af fx Ludvig Holberg – for den mange hundrede år gamle tekst er omsat til en forestilling, der fysisk foregår netop nu, og som vi som tilskuere betragter gennem den optik, der udgør vores egen samtid. Selvfølgelig er de historiske spor vigtige at medtænke i det samlede billede af forestillingen, men vores egen tid er lige gyldig.

Som med al kunst, er det selvfølgelig forestillingen/værket selv, der lægger op til et bestemt fokus, så overvej først, hvad "værket byder sig til med". Hvilke(t) spor er mest interessant at følge?

Teksten (manuskriptet) og teaterforestillingen kræver hver sin analyse. Ordet er ikke den mest dominerende kode i forestillingen, for her indgår teksten på lige fod med de lydlige og visuelle elementer: musik, sang, bevægelser, kostumer, mimik, gestik kropssprog, masker, scenografi m.m.

Derfor: når I laver en forestillingsanalyse, så skal I indkredse, **hvad** forestillingen udtrykker og **hvordan** den udtrykker det ved hjælp af de scenekunstneriske virkemidler.

Ofte vil I opleve under den efterfølgende fælles forestillingsanalyse, at jeres fokuspunkter griber ind i hinanden. Det er helt naturligt. Det er blot et udslag af, at udtryk, indtryk, sansninger, tanker, følelser og iagttagelser ikke så nemt lader sig skille ad.

Og husk også at være ydmyge overfor hinandens opfattelser, for i princippet kan man sidde tilbage med en fuldstændig anden opfattelse end sidemanden – også selvom man indiskutabelt har fået det samme præsenteret.

Husk også at alle nedslag i en forestillingsanalyse består af både et beskrivende og et fortolkende niveau. Det er ganske som i en tekstanalyse, hvor analyse og fortolkning understøttes af citater fra teksten – her er det så konkrete elementer fra forestillingen, der skal bruges på samme måde som citater fra en skreven tekst. Hent gerne billeder fra forestillingen (kan findes på teatrets hjemmeside)

FOKUSPUNKTER / FORESTILLINGENS GRUNDELEMENTER

1. Lokaliseringen

Begynd allerede i det øjeblik, I stod foran teatret. Hvor fandt forestillingen sted? Hvilken social og kulturel betydning har bygningen og teaterrummet? Var forestillingen i et klassisk teaterrum eller i et mindre og mere eksperimenterende rum og hvilken betydning havde det for jeres forventninger til det, I skulle opleve? Hvordan så de andre publikummer ud? Hvem skulle I opleve sammen med?

2. Karaktererne

Når karakterer på scenen interagerer, udveksles der holdning, følelser og stemninger. Var karaktererne i kontakt med hinanden? Eller spillede de hver for sig? Hvordan bevægede de sig i forhold til hinanden?

Ud over at lægge særligt vægt på mimik, gestik og kropssprog, så vær også opmærksom på udvikling og/eller handling (eller mangel på samme)

Fysisk forandring	Flytter nogen sig fra et sted til et andet?
Indre ændring i karakterer	Bliver de klogere eller får de ny indsigt?
Forandring i karakterer	Bliver de ældre? Ændrer de udseende? Skifter de social status?
Forholdet mellem karaktererne	Går de fra uenighed til enighed eller den anden vej?
Et forløb over tid	Sker der en udvikling fra den ene dag til den næste eller fra scene til scene?

3. Kostumer, sminke og masker

Kostumer, sminke og evt. masker har altid stor betydning for vores indtryk af karaktererne og oplevelse af forestillingen. Mode, snit og farvevalg er helt centrale elementer i en forestillingsanalyse, og kostumer og masker fortæller os både noget om karakterernes indre og ydre træk.

Var det historiske kostumer? Hvilke farvevalg dominerede? Var kostumerne realistiske (virkelighedstro) eller teatrale (overdrevne)? Og hvordan med sminke og evt. masker? Og hvilken effekt har udtrykket på os som publikum?

Illustration: Franciska Zahle

FOKUSPUNKTER / FORESTILLINGENS GRUNDELEMENTER

1. Lokaliseringen

Begynd allerede i det øjeblik, I stod foran teatret. Hvor fandt forestillingen sted? Hvilken social og kulturel betydning har bygningen og teaterrummet? Var forestillingen i et klassisk teaterrum eller i et mindre og mere eksperimenterende rum og hvilken betydning havde det for jeres forventninger til det, I skulle opleve? Hvordan så de andre publikummer ud? Hvem skulle I opleve sammen med?

2. Karaktererne

Når karakterer på scenen interagerer, udveksles der holdning, følelser og stemninger. Var karaktererne i kontakt med hinanden? Eller spillede de hver for sig? Hvordan bevægede de sig i forhold til hinanden?

Ud over at lægge særligt vægt på mimik, gestik og kropssprog, så vær også opmærksom på udvikling og/eller handling (eller mangel på samme)

Fysisk forandring	Flytter nogen sig fra et sted til et andet?
Indre ændring i karakterer	Bliver de klogere eller får de ny indsigt?
Forandring i karakterer	Bliver de ældre? Ændrer de udseende? Skifter de social status?
Forholdet mellem karaktererne	Går de fra uenighed til enighed eller den anden vej?
Et forløb over tid	Sker der en udvikling fra den ene dag til den næste eller fra scene til scene?

3. Kostumer, sminke og masker

Kostumer, sminke og evt. masker har altid stor betydning for vores indtryk af karaktererne og oplevelse af forestillingen. Mode, snit og farvevalg er helt centrale elementer i en forestillingsanalyse, og kostumer og masker fortæller os både noget om karakterernes indre og ydre træk.

Var det historiske kostumer? Hvilke farvevalg dominerede? Var kostumerne realistiske (virkelighedstro) eller teatrale (overdrevne)? Og hvordan med sminke og evt. masker? Og hvilken effekt har udtrykket på os som publikum?

Illustration: Franciska Zahle